

Uvodnik

Spoštovane bralke in spoštovani bralci, tretja letošnja številka Sodobne pedagogike prinaša tematsko različne znanstvene prispevke, pet jih je v slovenskem, štirje pa v angleškem jeziku. V prvem prispevku **Ljubica Marjanovič Umek, Urška Fekonja in Kaja Hacin** predstavljajo empirične ugotovitve o *kratko- in dolgoročnih učinkih dodatnega programa za spodbujanje zgodnje pismenosti v vrtcu*. Avtorice so namreč z vzdolžno študijo proučevale učinke trimesečnega dodatnega programa v vrtcu, ki je bil namenjen spodbujanju zgodnje pismenosti otrok. Kot pojasnjujejo, se zgodnja pismenost nanaša na otrokov besednjak, pripovedovanje zgodbe, govorno razumevanje in izražanje, fonološko in metajezikovno zavedanje, razumevanje tiska ter grafomotorične spretnosti. Rezultati študije so pokazali, da so otroci v obdobju treh mesecev izvajanja dodatnega programa pomembno napredovali na vseh področjih zgodnje pismenosti, pri čemer so tisti, ki so že v vrtcu v času od prvega do drugega ocenjevanja najbolj napredovali v metajezikovnem zavedanju in grafomotoričnih spretnostih, tudi ob koncu prvega razreda dosegli višje metajezikovno zavedanje in boljše grafomotorične spretnosti. Te ugotovitve kažejo, kot pišejo avtorice, da se je napredek otrok v grafomotoričnih spretnostih in metajezikovnem zavedanju ohranil do konca prvega razreda, kar pa ne velja za pripovedovanje zgodbe, kjer se napredek ni ohranil. Raziskovalke glede na poznavanje učnega načrta sklepajo, da bi bilo to mogoče pripisati večji osredotočenosti učiteljic v prvem razredu na razvijanje grafomotoričnih spretnosti otrok, medtem ko so vzgojiteljice v vrtcu otroke pogosteje vključevale tudi v druge dejavnosti, npr. v skupno branje zgodb.

Naslednje besedilo obravnava *pogled učencev in staršev na dvojezično osnovno šolo v Prekmurju*, prispevala pa ga je **Mojca Medvešek**. V članku se avtorica osredotoča na predstavitev rezultatov raziskave, s katero je ugotavljala percepcije učencev in staršev o tem, ali je dvojezična šola ustrezna možnost za izobraževanje v maternem jeziku tako za manjšino kot za večino in ali model dvojezične vzgoje in izobraževanja uspešno razvija sporazumevalne zmožnosti učencev ne glede na njihovo narodno pripadnost ter s tem zagotavlja madžarskemu jeziku enakopraven status. V raziskavi je bil zajet vzorec učencev dvojezičnih osnovnih šol v Prekmurju in njihovih staršev. Na podlagi rezultatov je mogoče skleniti, da so prednosti in pozitivni učinki večjezičnosti vedno bolj splošno pripoznani. Avtorica ugotavlja, da se tako starši kot učenci zavedajo pomena in vrednosti znanja več jezikov, zato so dvojezične šole priljubljena izbira staršev, ki si želijo kakovostnega izobraževanja za svoje otroke. M. Medvešek ob tem poudarja, da se je model dvosmernega dvojezičnega (imerzijskega) izobraževanja v različnih delih sveta pokazal kot zelo učinkovit, če se izvaja z ustrezno jezikovno in didaktično usposobljenimi kadri. Prav to pa je tudi ena od težav, ki jo zaznavajo v Prekmurju, saj je tam dvojezična šola pogosto deležna kritik, da nekateri učitelji ne obvladajo dovolj madžarskega jezika, kar vodi v manj ustrezno (jezikovno) izvajanje pouka, primanjkuje pa tudi ustreznih dvojezičnih didaktičnih sredstev.

V tretjem prispevku tokratne številke **Nina Breznikar** piše o samoevalvaciji v osnovnih šolah v Sloveniji, pri čemer poudarja, da je razvoj samoevalvacije tesno povezan s krepitvijo institucionalne in individualne avtonomije šol in učiteljev, saj

prenos pristojnosti za sprejemanje odločitev o vzgojno-izobraževalnih dejavnostih šole obenem zahteva tudi spremljanje in evalviranje učinkov teh odločitev, kakovosti procesa ter rezultatov izobraževanja. Za slovenski šolski sistem je značilno, da so kompleksnejši pristopi k samoevalvaciji v naš vzgojno-izobraževalni prostor našli pot predvsem prek vrste različnih projektov, pri čemer pa so umanjkali enoten model izvajanja in skupne smernice, ki bi bili šolam v podporo pri samoevalvaciji. Take razmere so vodile v nejasnosti že na ravni razumevanja koncepta samoevalvacije, zlasti pa v velike razlike pri izvajanju samoevalvacije na posameznih šolah. N. Breznikar je zato zanimalo, kako se v praksi s samoevalvacijo soočajo posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove in kako jo izvajajo. Rezultati multiple deskriptivne študije primera so potrdili, da v razumevanju in kompleksnosti izvajanja samoevalvacije med izbranimi šolami nastajajo velike razlike in eden izmed razlogov za takšno raznolikost bi lahko bila tudi nedorečenost področja na nacionalni ravni. Avtorica opozarja, da bi za dejansko uveljavitev kakovostnega izvajanja samoevalvacije morali določiti formalni okvir, ki bi bil podlaga za zagotavljanje finančnih, kadrovskih in infrastrukturnih resursov.

Z nekoliko bolj specifično tematiko se v članku o *stereotipih in predsodkih o Romih v izbrani mladinski prozi* ukvarja **Mateja Hadler**. Ob proučevanju romske mladinske literature je avtorica zbrala več kot 220 pesmi, pravljic in romanov, napisanih v slovenskem jeziku, ki so delo romskih avtorjev ali romska ljudska književnost, hkrati pa je izbrala mladinska književna dela s tematiko o Romih neromskih avtorjev. Na podlagi analize izbranih književnih del M. Hadler pregledno in sistematično predstavlja prisotnost stereotipov in predsodkov v izbrani mladinski književnosti in kaže potencial večkulturne književnosti za njihovo preseganje. Kot ugotavlja avtorica, slovenska mladinska literatura izkazuje v večini kritičen, nesprejemajoč odnos do Romov: liki Romov v slovenski mladinski literaturi so prikazani precej stereotipno, saj imajo pogosto negativen predznak, negativen je tudi odnos okolice do njih, njihovi poskusi prilagoditve oz. priključitve večinski kulturi so po navadi še vedno neuspešni.

Zadnji prispevek v slovenskem delu tokratne Sodobne pedagogike je delo **Melite Lemut Bajec**, ki v njem obravnava *razvijanje koncepta kulturne dediščine s pristopom CLIL*. S pedagoškim eksperimentom, ki ga je avtorica izvedla pri pouku angleščine s pomočjo timskega sodelovanja in medpredmetnega povezovanja z zgodovino v programu 2. letnika splošne gimnazije, je želela ugotoviti, ali pristop CLIL v primerjavi z drugimi učnimi pristopi prispeva k bolj kakovostnemu znanju in k doseganju ciljev na višjih taksonomskih ravneh. Avtorica je ugotovila, da pristop CLIL omogoča boljše rezultate na celotnem preizkusu znanja, ni pa ji uspelo dokazati statistično boljših rezultatov pri doseganju ciljev na najvišjih taksonomskih stopnjah, prav tako pa ni bilo mogoče dokazati vpliva tega pristopa na zavedanje o pomenu kulturne dediščine.

Zadnji trije prispevki so objavljeni samo v angleškem jeziku, prispevale pa so jih avtorice in avtor iz Hrvaške in Italije. **Iva Buchberger**, **Vesna Kovač** in **Branko Rafajac** v članku z naslovom *Napovedniki distribuiranega vodenja v osnovnih šolah na Hrvaškem* obravnavajo značilnosti distribuiranega vodenja na hrvaških osnovnih šolah, zlasti njegove tri osrednje teoretične in praktične razsežnosti: participacijo deležnikov

v procesu vodenja šolske ustanove, socialne vezi med udeleženci v tem procesu in vpliv, ki ga imajo različni deležniki na sprejemanje odločitev. Kot kažejo rezultati v članku predstavljene raziskave, je mogoče skleniti, da je na Hrvaškem število osnovnih šol z manj razvitim distribuiranim vodenjem približno enako številu šol, kjer je mogoče zaslediti bolj razvito distribuirano vodenje. Potrdila pa se je tudi statistično značilna pozitivna korelacija med doseženo ravnijo vseh treh skupin napovednikov in doseženo ravnijo značilnosti distribuiranega vodenja. Rezultati tako nakazujejo, da bi uvedba določenih sistemskih mehanizmov lahko pripomogla k uveljavljanju značilnosti distribuiranega vodenja v osnovnih šolah na Hrvaškem, kar bi lahko bilo v pomoč odločevalcem na vseh ravneh sprejemanja odločitev v hrvaškem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Tudi predzadnji prispevek prihaja iz hrvaškega prostora, v njem pa **Adriana Ažić Bastalić, Branko Rafajac** in **Nena Rončević** predstavljajo *zasnovo in veljavnost vprašalnika, s katerim je mogoče ugotavljati stališča staršev o učinkovitosti šole na Hrvaškem*. Vprašalnik je bil preizkušen na vzorcu 2245 staršev, katerih otroci so bili vključeni v osnovno ali srednjo šolo na Hrvaškem. Trditve v vprašalniku so avtorji zasnovali na podlagi analize sodobnejše literature in obstoječih raziskav na tem področju. Veljavnost vprašalnika so preverili s pomočjo eksploratorne faktorске analize, notranjo veljavnost pa potrdili s pomočjo Cronbachovega koeficienta alfa. Identificirali so štiri neodvisne faktorje: spodbujanje visokih dosežkov v šoli in podporo učencem, disciplino in varnost, zunanjo in notranjo opremljenost šole ter vključenost staršev v delovanje šole. Avtorji so proučevali tudi razlike med stališči staršev na posameznih podlestvicah glede na sociodemografske spremenljivke (tj. spol, starost, zaposlitveni status, stopnja izobrazbe, zakonski status in stopnja izobraževanja, v katero so vključeni njihovi otroci) in tudi tako potrdili obstoj štirih neodvisnih konstruktov.

Zadnji članek v tokratni številki je prispevala **Simonetta Polenghi**, ki v njem predstavlja *spremembe na področju izobraževanja učiteljev v Italiji od združitve Italije do danes*. Obravnava torej trende na področju izobraževanja učiteljev v Italiji, pri čemer jo zanima zlasti izobraževanje učiteljev, ki poučujejo na predšolski, osnovnošolski in srednješolski stopnji izobraževanja. Med drugim predstavlja tudi implementacijo študijskih programov za poučevanje učencev s posebnimi potrebami in inkluzivno poučevanje. Kot poudarja avtorica, je izobraževanje učiteljev v Italiji doživelo preobrat s sprejetjem Zakona št. 341 leta 1990, s katerim je bila uveljavljena nova sistemska rešitev univerzitetnega izobraževanja učiteljev za vse ravni poučevanja. Leta 1998 je bil nato uveljavljen štiriletni dodiplomski študij za bodoče predšolske in osnovnošolske učitelje, medtem ko so morali mlajši in starejši učitelji od leta 1999 opraviti posebno specializacijo, ki je trajala dve leti. Leta 2010 je bil uveljavljen petletni študij za učitelje na predšolski in osnovnošolski stopnji, ki je zagotavljal ustrezno kvalifikacijo učiteljev in je temeljil na drugačnem kurikulumu. Težava pa je nastala na področju izobraževanja srednješolskih učiteljev, potem ko je bil opuščen dveletni program specializacije.

*Dr. Damijan Štefanc,
glavni urednik*